

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Veien videre mot en alminneliggjort rovviltforvaltning – hovedprinsipper og utfordringer

Statssekretær
Heidi Sørensen

Møte med de regionale rovviltnevndene,
Gardermoen 3.-4. mai 2010

Foto: Lars Gangås

Jeg er glad for å delta på samling for de regionale rovviltnevndene. Jeg ser frem til et spennende program med interessante presentasjoner og diskusjoner i dag.

2010 blir et spennende og viktig år for norsk rovviltpolitikk. Vi skal blant annet vurdere nye bestandsmål for ulv og bjørn.

Jeg er opptatt av å få til en god kunnskapsbasert debatt rundt bestandsmålene. Dette møtet er en viktig arena for berørte aktører i rovviltpolitikken, og det er derfor viktig å være her i dag og presentere status i rovviltpolitikken og ikke minst få tilbakemeldinger, gode råd og innspill fra dere som vi kan ta med i det videre arbeidet.

Hvorfor ta vare på naturmangfoldet?

Nytteverdi – opplevelsesverdi - egenverdi

Etikk - valgmuligheter og opplevelsesverdier for kommende generasjoner – artenes egenverdi. Det er ikke forskjell på orkideer og rovdyr.

Vi baserer vår eksistens på de tjenestene som naturen gir – vårt verdigrunnlag. Naturmangfoldet er verdens viktigste ressurs.

Rovdyrs økologiske funksjoner:

- Evolusjonært viktig i næringskjedene. Samspillet mellom artene har gitt oss den naturen vi har i dag.
- Evig kappløp mellom rovdyr og byttedyr, som også er viktig for byttedyras evolusjon/utvikling.
- Kadaver, viktig for mange arter.

Vi ønsker oss ikke en natur hvor mennesket er eneste predator. Australia er et godt eksempel på et kontinent som har gått "økologisk bananas", og der store rovdyr ble tidlig utryddet.

At vi har en art som jerv i den norske fjellheimen, er et kvalitetsstempel på norsk natur!

Stanse tap av naturmangfold

Vi har 2010-målet om å stanse tap av naturmangfold, vi har internasjonale forpliktelser, og vi har nå fått på plass et lovverk som klart og tydelig sier vi skal ta vare på naturmangfoldet.

Naturmangfoldlovens forvaltningsmål for arter er:

at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengig av.

(Naturmangfoldloven § 5, 1. ledd)

Ved siden av å ivareta internasjonale forpliktelser, har vi også et selvstendig ønske om å ta vare på naturmangfoldet. Det er forbudt å utrydde arter i Norge. Rovdyra skal betraktes på lik linje med andre arter.

Hva truer naturmangfoldet?

Arealinngrep

Store rovdyr er arealkrevende. De stiller også krav til kvaliteten på leveområdene, som f.eks. jervens valg av ynglehi i "inngrepsfrie" områder. Arealinngrep er den største trusselen mot naturmangfoldet. Isolerte innavlede bestander problem.

Overhøsting

Store uttak av rovdyr – fra tider med skuddpremier - (kombinert med arealinngrep), har gjort at vi i dag ser mange eksempler på små isolerte bestander. I tillegg til lovlig uttak kommer et relativt stort omfang av ulovlig jakt. Resultatet er innavlstrusler som i den skandinaviske ulvestammen.

Fremmede organismer

For store rovdyr kan fremmede organismer være en trussel f.eks. i form av overførbare sykdommer. Eks hvilken betydning kan det få at mårhund kan overføre rabies?

Klima og forurensning

Klimaendringer er en stor ny utfordring mot mangfoldet i naturen. Forurensning er sannsynligvis mindre viktig sett direkte mot rovvilt, men ved å trekke parallellen til isbjørn vet vi at miljøgifter kan få dramatiske konsekvenser oppover i næringskjedene.

Todelt målsetting for rovviltforvaltningen

5

Hovedtrekkene i stortingsforliket om rovviltpolitikken fra 2004 skal videreføres – der en todelte målsetting står fast.

Soria Moria II om den todelte målsettingen:

Den todelte målsettingen skal sikre rovviltbestandenes overlevelse, og næringsdrift basert på beitebruk i utmark. Regjeringen mener at det fortsatt skal være mulig med levedyktig næringsvirksomhet i landbruket i områder med rovvilt.

Dette er krevende, men hva er alternativet? *Det tause flertallet* ønsker begge deler, og vi har ingen vei utenom.

Naturmangfoldloven § 5:

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske

Regjeringen vil innen utgangen av 2010 invitere Stortinget til et bredt forlik om bestandsmål for ulv og bjørn.

Det legges opp til en bred prosess med debatt og involvering av ulike aktører. Dette blir en krevende jobb, men vi må ha et nytt forlik for å skape større enighet om de bestandene vi forvalter. Vi vil besøke alle de åtte rovviltregionene utover våren og sommeren.

Jeg er opptatt av å få en debatt der best mulig tilgjengelig kunnskap legges til grunn.

Nye bestandsmål skal befinne seg innenfor rammen av gjeldende lovverk og internasjonale forpliktelser.

Sentralt i naturmangfoldloven står kravet om at all forvaltning av natur skal være kunnskapsbasert. Dette gjelder også forvaltning av rovvilt.

Dette omhandler både vitenskapelig kunnskap og erfaringsbasert kunnskap. Det er i skjæringspunktet mellom vitenskap og erfaring at det fattes gode vedtak.

En felles virkelighetsforståelse er avgjørende for å minimere konfliktene.

Ikke slik at erfaringsbasert kunnskap = lokalt, og vitenskapelig kunnskap = sentralt.

Bjørn:

Her ser vi jakt- og fellingsstatistikk for bjørn fra 1846 til jaktåret 2009/2010.

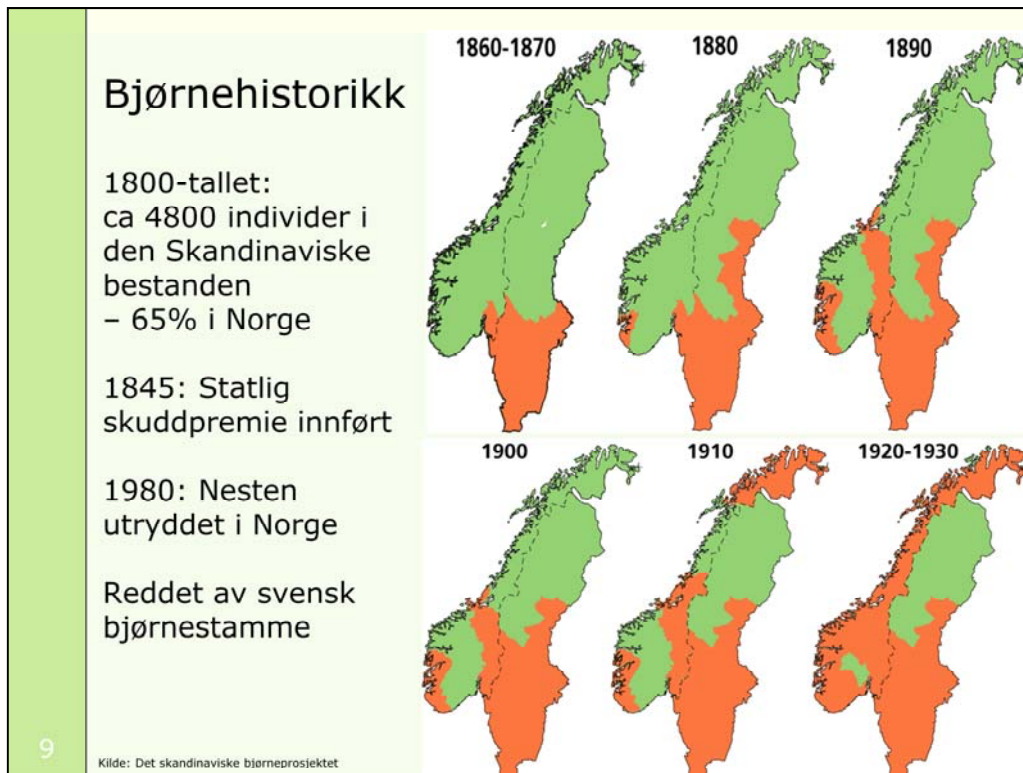
Skuddpremieordningen varte fram til 1932. Da ble bjørnen fredet under vintersøvn. Den ble totalfredet i Norge i 1973.

Bjørn ble fredet i 1913/1969 i Sverige.

Avgang bjørn siste jaktår:

År	Bjørn
2008/2009	12
2009/2010	18

Ingen hittil inneværende jaktår, dvs 2010/2011

Bjørnehistorikk: På begynnelsen og midten av 1800-tallet, var brunbjørnen spredt over hele den skandinaviske halvøya, men i varierende tetthet (grønne områder er bjørneområder).

Den skandinaviske populasjonen er beregnet å ha bestått av 4700-4800 individer rundt 1800-tallet, hvor 65% av bestanden var i Norge.

1845: statlig skuddpremie på store rovdyr i Norge. Intens jakt førte til en kraftig reduksjon av bjørnestammen i Norge.

Rundt andre verdenskrig antar man at bjørnen var funksjonelt utryddet i Norge (dvs ingen reproduserende bestand). Siste rest av den norske bjørnebestanden forvant på 1980-tallet.

De senere 10-årene har antallet bjørner i Norge økt sakte men sikkert, noe som skyldes en økende bestand i våre naboland, da primært Sverige.

Vi har ingen gode tall på antall bjørner på norsk areal de siste 10-årene. I Stortingsmelding nr 35 (1996-97) "Om rovviltforvaltning", ble bestanden i Norge anslått til 26-55 individer innom Norge i løpet av en sesong, mens vi i dag, basert på DNA-analyser, antar at i overkant av 150 individer er innom Norge i løpet av en sesong.

Den svenske bjørnebestanden er i vekst

Stammer som overlevde

Kilde: Det skandinaviske bjørneprosjektet

1930: ~130
1942: ~300
1975: ~500
1996: ~1000
2004: ~2200
2005: ~2550
2008: ~3200

Situasjonen i dag

Kilde: Det skandinaviske bjørneprosjektet

Det er registrert en årlig bestandsvekst på 16%
- det høyeste i verden!

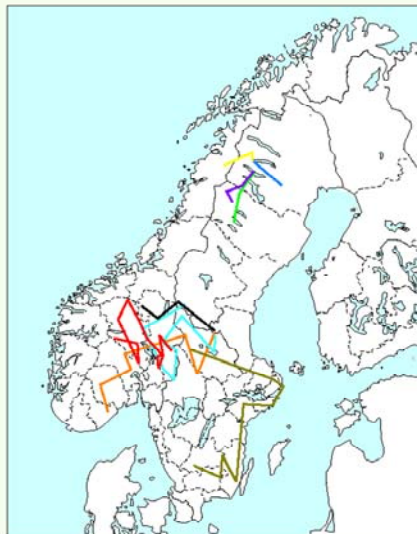
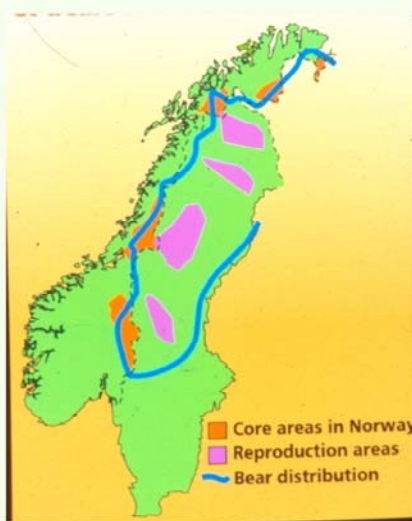
10

Disse kartene viser svenske kjerneområder for bjørn og at den svenske bjørnebestanden er i vekst.

Bestanden i Sverige i dag er anslått til ca 3200 individer.

Det er registrert en årlig bestandsvekst på 16% - det høyeste i verden!

Hvordan en bjørnestamme øker i utbredelse: Norge får bjørn fra nabolandene

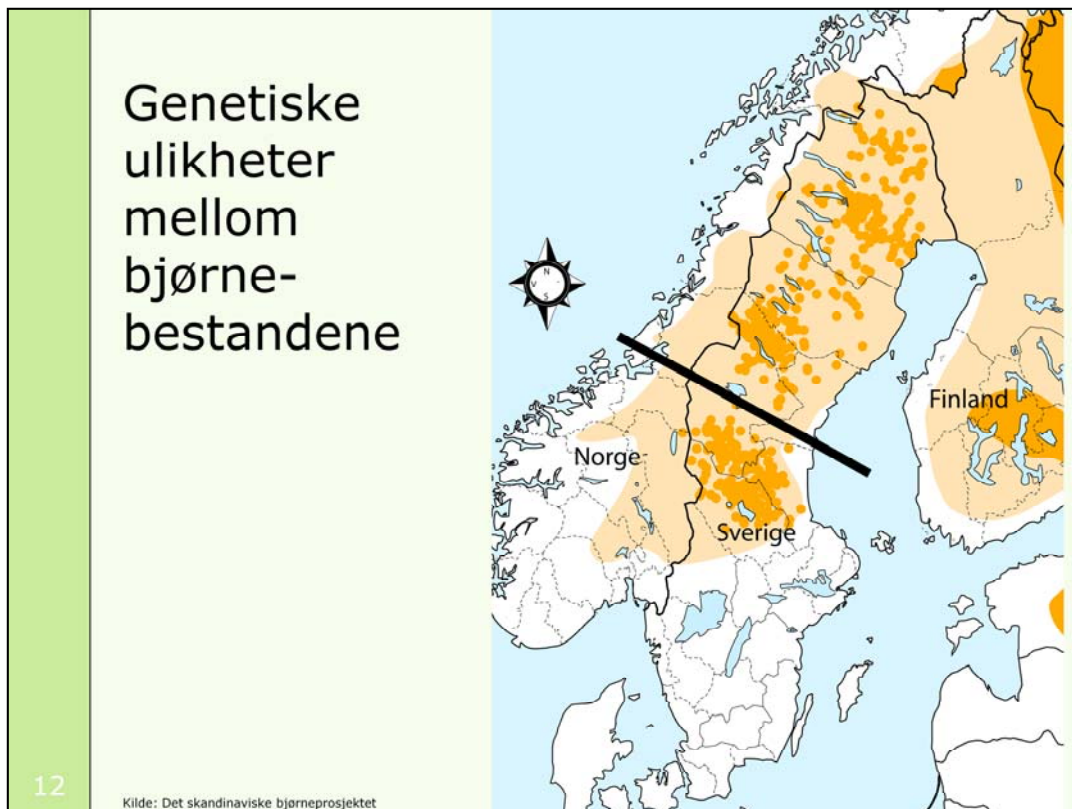
11

Kilde: Det skandinaviske bjørneprosjektet

Figuren til venstre viser områder i Norge hvor det er hunnbjørner, reproduksjonsområdene i Sverige og hovedutbredelsesområdet i Skandinavia. Figuren til høyre viser eksempler på vandring av radiomerkede bjørner på tvers av riksgrensen.

Mange individer er påvist både i Norge og i våre naboland gjennom DNA-analyser. Vi har ikke noe eksakt antall, men det er ingen tvil om at trafikken over grensene er betydelig. Det anslås at totalbestanden i Skandinavia består av 3200-3300 individer. Det finnes per i dag ikke noe estimat på hvor mange "helnorske" bjørner vi har.

Bjørnens biologi og økologi fører til at vi får en overvekt av hannbjørner i Norge. Yngre hannbjørner vandrer gjerne langt ut fra deres oppvekstområde (binner etablerer seg nær inntil moras leveområde – binnefronten!), og vandrer de vestover så havner de inn i Norge og i områder hvor det er lite eller ingen individer fra før. Slike yngre hannbjørnene kan vandre over store områder og lete etter egnede leveområder å etablere seg i, men når de blir kjønnsmodne er det reproduksjon som gjelder. I og med at det ikke finnes binner langt vest i Norge, må hannbjørnene vandre østover til områder med binner.

Brunbjørnen i Skandinavia er den samme som finnes ellers i Europa. Den europeiske brunbjørnen har to genetiske opprinnelseslinjer, en østlig linje (Russland) og en vestlig (resten av Europa). Den vestlige linjen er videre oppdelt i to undergrupper, den ene med opprinnelse i det iberiske området og den andre i området på Balkan. Både den iberiske og den russiske linjen er representert i den skandinaviske bjørnebestanden. Bjørnene fra Midt-Skandinavia og nordover, avstammer fra den østre russiske linjen, mens bjørnene lengre sør avstammer fra den iberiske linjen.

Det er altså genetiske ulikheter mellom bjørner fra Midt-Norge og nordover og bjørner lengre sør. Det er et genetisk skille som går omtrent ved fylkesgrensa mellom Nord- og Sør-Trøndelag.

Bjørn - overvåking og bestandsutvikling

For bjørn er det påvist mellom 0 og 6 ynglinger de siste årene. Overvåking av bjørn er utfordrende. Vi har god oversikt over antall individer, men ikke ynglinger. Norge er randsone for bjørn og overvekt av hannbjørner. Vi har jobbet med å finne en løsning på dette med en ny beregningsmodell for antall årlige ynglinger.

Årlig DNA-analyser bjørn og jerv Ny modell for bjørn

14

Foto: Marianne Gjerv

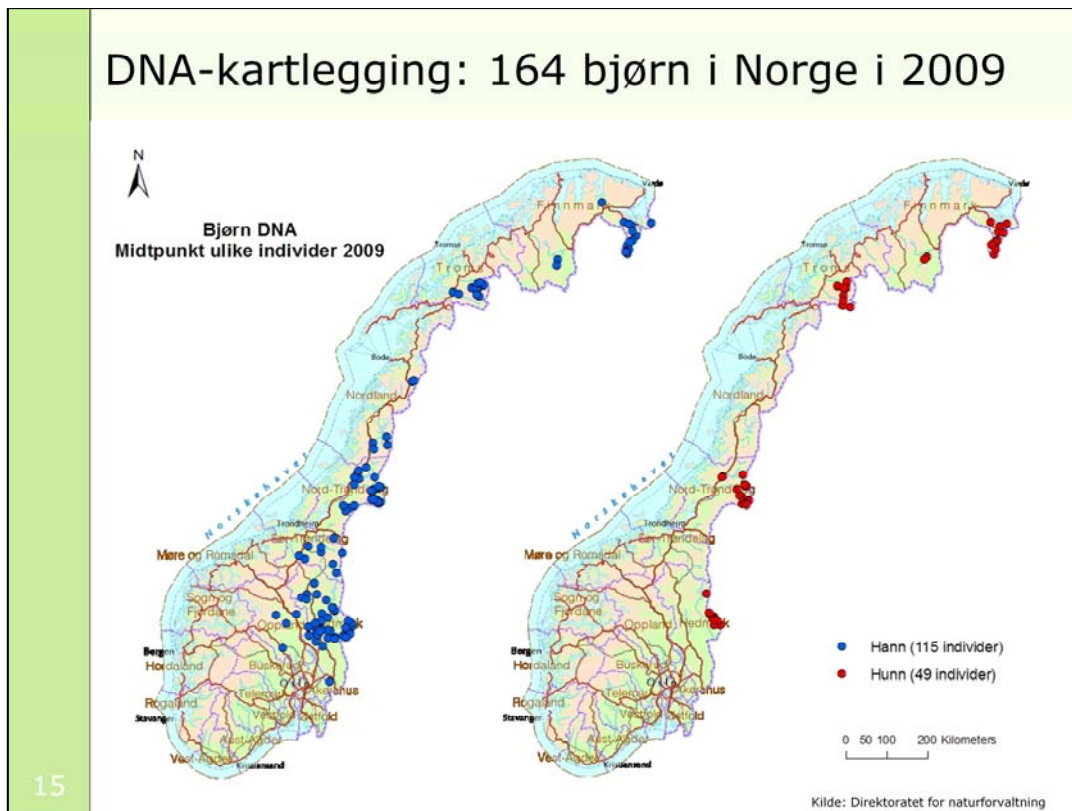
Vi skal styrke bestandsregistrering av rovdyr ytterligere, blant annet årlig DNA-registrering av bjørn og jerv i hele landet.

I disse dager ferdigstilles også arbeidet med utviklingen av ny modell for beregning av antall årlige ynglinger av bjørn. Dette er sentrale elementer i vurderingen av nytt bestandsmål for bjørn.

Bildet viser postkassene på Svanhovd miljøstasjon i Pasvik i Finnmark. En av de grønne kassene er for innsamling av bjørnemøkk [animert inn pil]. Både lokalbefolkning og soldater fra grensestasjonen er aktive med å levere prøver de har funnet.

Vi skal også se på mulige forbedringer med tanke på økt lokal deltagelse. Involvering i DNA-innsamling kan være et slikt eksempel. Videre jobbes det blant annet med å se på løsninger for egen publikumsdatabase á la artsobservasjoner.no, hvor folk kan melde inn det de ser og finner av arter i naturen.

DNA-kartlegging: 164 bjørn i Norge i 2009

Kartene viser de ulike individene av bjørn som ble påvist gjennom DNA-analysene i Norge i 2009. Hver prikk illustrerer et individ, og de blå prikkene er hannbjørner, mens de røde prikkene er hunnbjørner.

Forekomsten av binner i Norge er i Pasvik, Annarjokka, Indre-Troms, Nord-Trøndelag og i Hedmark.

Argumentasjonen som en ofte møter om at yngre hannbjørner vest i Norge ikke har noen betydning for bjørnebestanden, er en sannhet med modifikasjoner. Disse vil også reprodusere seg dersom de overlever til kjønnsmoden alder. Slike individer kan på lik linje med alle andre individer, være bærere av særskilt viktige gener eller inneha egenskaper som er "viktig" for bjørnebestanden.

"Hannbjørnproblematikken" er en naturlig situasjon som vi må leve med og lære å håndtere i Norge så lenge bestandsmålsettingen og bestandssituasjonen er som den er. Virkemidlene i dag er skadefelling på forholdsvis lave skadenivåer i områder hvor det ikke er målsetting om yngling av bjørn, jf siste Stortingsmelding og regionale forvaltningsplaner, og lisensfelling i slike områder. Disse virkemidlene bør være tilstrekkelig til å håndtere en voksende og ekspanderende bjørnebestand i Norge.

2009: 5,73 ynglinger av bjørn i Norge

16

Foto: Anders Sjøberg/ Dellarte.tv

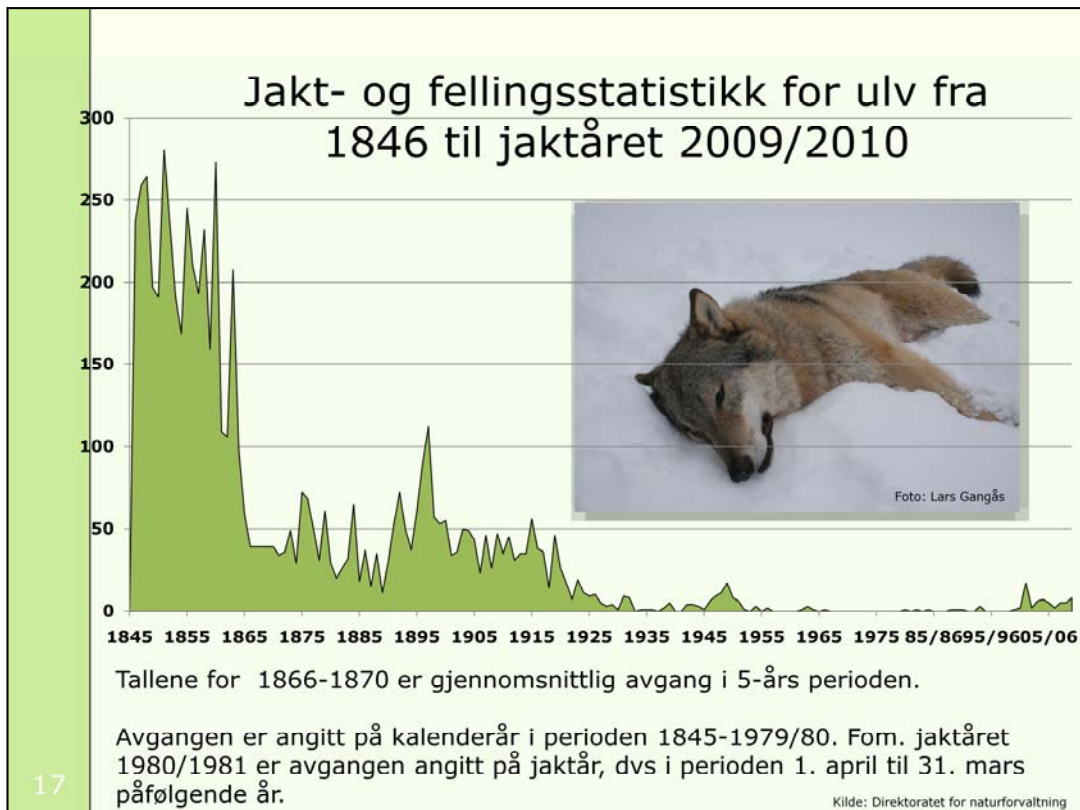
Siden forvaltningsmålet er uttrykt i et spesifikt antall årlige ynglinger, er det viktig for forvaltningen å ha et nøyaktig anslag over antall ynglinger. Vi har fått utviklet en simuleringsmodell med parametre fra bjørnestammen i Sverige, som det skandinaviske bjørneprosjektet har studert over lang tid.

Modellens formål er å estimere antall årlige ynglinger i Norge med grunnlag i DNA-analyser av årlige innsamlinger av biologisk materiale, i hovedsak ekskrementprøver.

Bjørnene i Norge finnes i randsonen av bjørnestammene i land med felles grenser til Norge. Det er tatt høyde for dette og for det faktumet at hjemmeområdene til noen binner i Norge ligger delvis utenfor landet.

Et viktig aspekt av modellen er derfor å justere for andelen av binneres hjemmeområder som er utenfor Norge, fordi det reduserer dobbeltelling av bjørn og ynglinger. Modellen beregnet 4,29 ynglinger i Norge i 2008 og 5,73 i 2009, basert på 40 respektivt 49 dokumenterte individuelle binner.

Estimatene er basert på antallet binner som ble registrert i Norge og ikke et estimat over antall binner som faktisk finnes i Norge.

Ulv:

Her ser vi jakt- og fellingsstatistikk for ulv fra 1846 til jaktåret 2009/2010.

I 1845 ble det i forbindelse med den nye jaktloven, innført skuddpremie på rovvilt. Ettersom utbetalingene var relativt høye, er det grunn til å tro at de fleste jegere rapporterte det de hadde skutt.

Skuddpremie opphørte i forbindelse med fredningen i 1971.

Ulv fredet i 1966 i Sverige.

Avgang ulv siste jaktår:

År	Ulv
2008/2009	4
2009/2010	8

Ingen hittil inneværende jaktår, dvs 2010/2011.

Bestandsutvikling for ulv

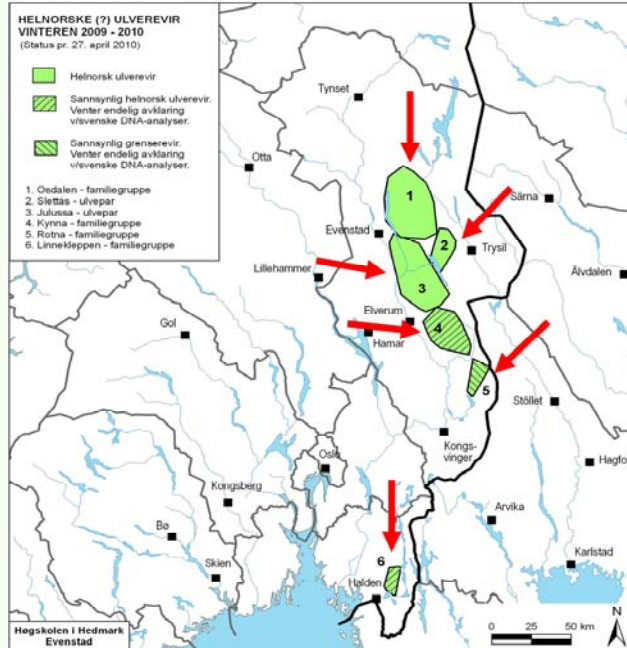
Når det gjelder ulv, har vi ikke noen av årene etter rovviltforliket i 2004 nådd målet om tre ynglinger innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv.

Nå i 2010 er det teoretisk mulig at det for første gang kan bli født tre eller flere kull med ulvevalper i helnorske revir innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv, i tråd med målsettingen i Stortingsvedtaket av 2004.

Norske ulverevir

3-6 helnorske ulverevir i 2010 i Hedmark og Østfold

1. Osdalen
2. Slettås
3. Julussa
4. Kynna
5. Rotna
6. Linnekleppen

Kartet viser en oversikt over 3-6 helnorske ulverevir fra i vinter, der ulv potensielt kan yngle nå i våres. Det er fortsatt usikkerhet rundt tre av revirene, om de er helnorske eller grenserevir. (Endelig kart over helnorske revir vil trolig være avklart til 1. juni).

To valpekull er bekreftet født i følgende helnorske revir i Hedmark i 2009:

Osdalsreviret (7-9 ulver):

Yngling ble påvist i 2008 og et nytt kull med 8 valper ble påvist i 2009. Hittil i vinter er minst 5-7 ungvulver sporet på snø i tillegg til foreldrepåret.

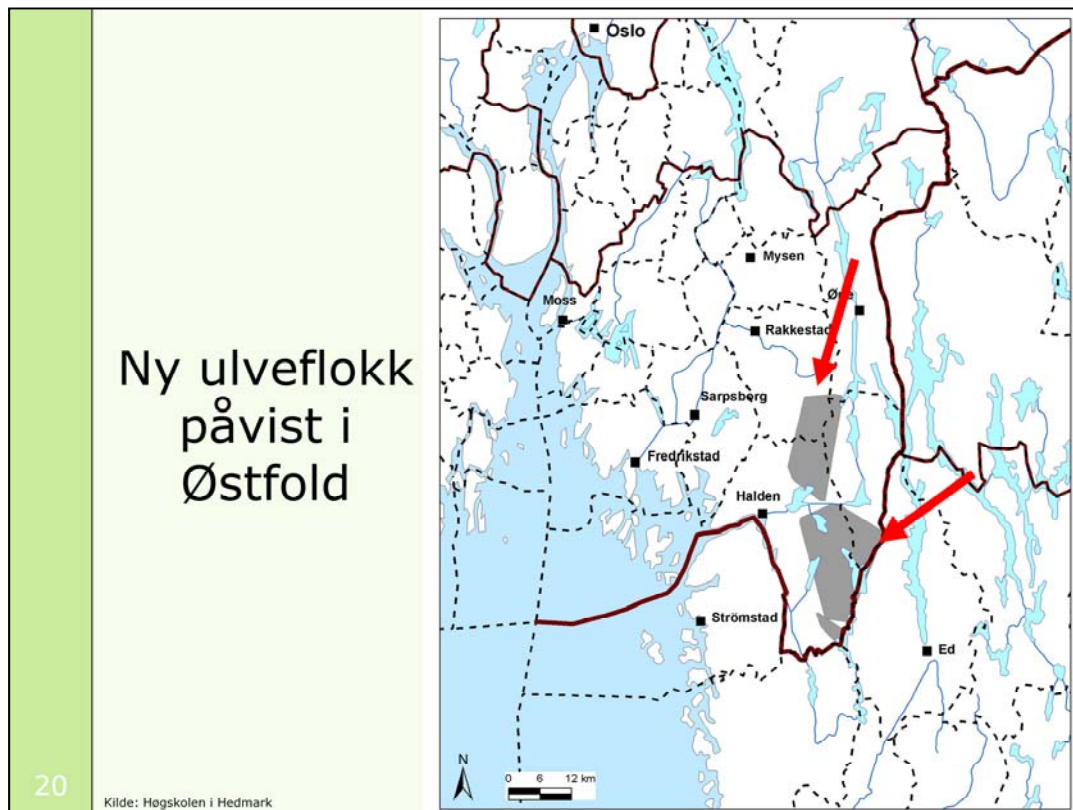
Familiegruppen er helnorsk og har tilhold både innenfor og utenfor ulvesonen som er etablert av Stortinget. Mer enn 50 % av flokkens revirgrenser er utenfor sonen.

Kynnareviret (9-10 ulver):

Yngling ble påvist i 2008, og et nytt kull av samme par er påvist i 2009. DNA-analyser har vist at hannen er finsk-russisk, mens mor til valpene er født og oppvokst i reviret i 2006. Revirgrensene til denne familiegruppen dekker så langt kun norske arealer.

Ellers i Hedmark:

I ulvesonen i Hedmark er det ellers påvist ett nyetablert, stasjonært ulvepar nordvest i Trysil (Slettåsparet), og Julussatispa har igjen fått en ny partner. Sør i Trysil er det nå dokumentert et nytt ulvepar med revir på tvers av riksgrensa (Varåa). Hittil i vinter er det i Hedmark påvist totalt 31-38 ulver, hvorav 24-28 helnorske (to er nå døde).

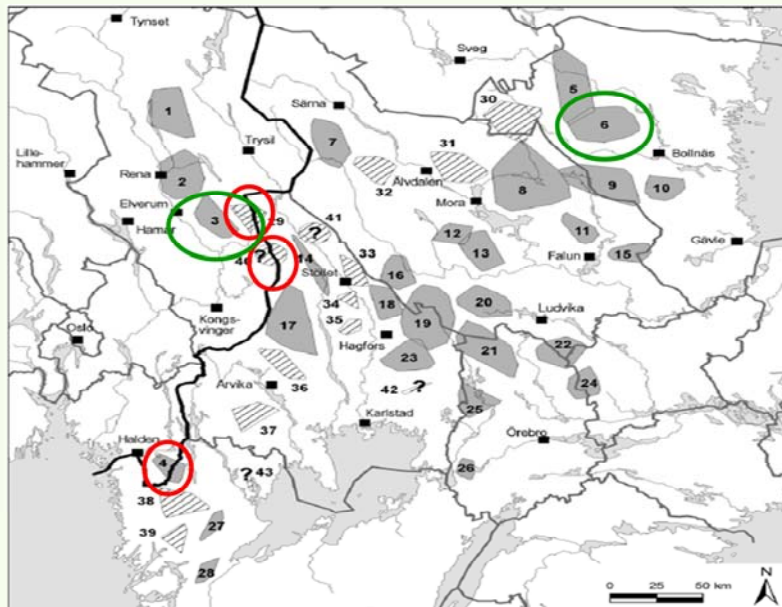

Januar 2010 ble det påvist en helnorsk ulveflokk i Østfold.

Denne Østfold-flokken er en ny dokumentert familiegruppe med foreløpig kartlagte revirgrenser mellom Haldenvassdraget i øst og sør og Glomma i vest ("Linnekleppen"). Foreløpige data fra vinterens registreringer tyder på at Linnekleppen-flokken er helnorsk. Det er per tiden ikke registrert spor på svensk side, så foreløpig kan vi gå ut i fra at det er snakk om en ny helnorsk familiegruppe.

Ellers i ulvesonen i Østfold er det foreløpig påvist ytterligere 1-3 ulver, hvorav minst én ulv øst i Rømskog kommune er vurdert som stasjonær. Hittil i vinter er det sporet totalt 13-15 ulver i Østfold, hvorav 4-5 foreløpig klassifisert som helnorske.

Ulverevirer i Norge og Sverige 2008/2009

21

Kilde: Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

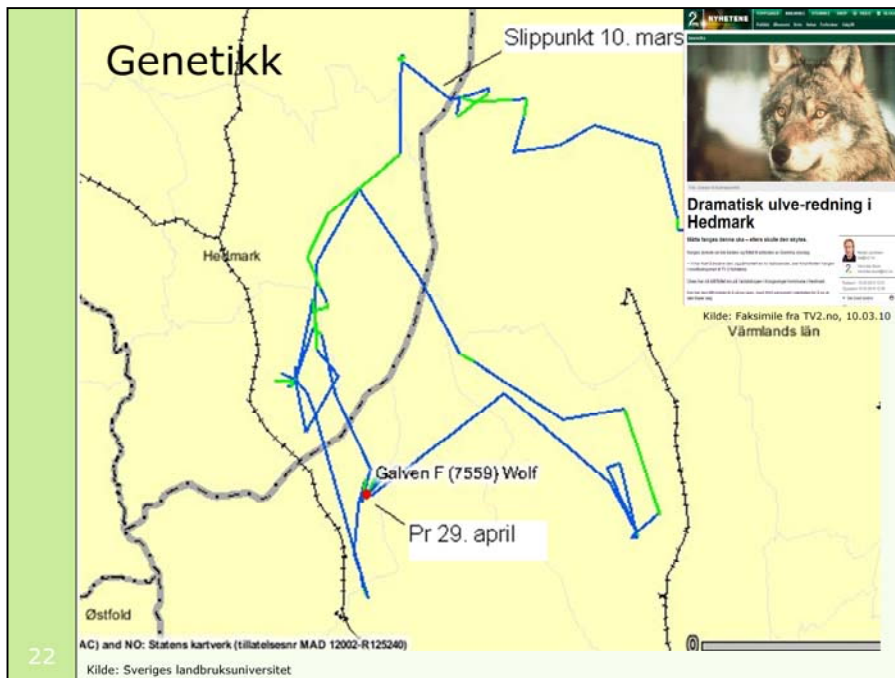
Vi ønsker en dialog med Sverige om fordeling av ulverevir på tvers av riksgrensen og å finne en løsning begge land kan bli enige om.

Det blir viktig for oss å ha denne dialogen før vi vurderer nytt bestandsmål.

I Sverige ble rovviltpolitikken behandlet på nytt i 2009. Dette må vi ta med oss inn i videre vurderinger.

Kartet er hentet fra statusrapport om ulv vinteren 2008/2009 fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt. Det viser utstrekningen av skandinaviske ulverevir. De mørke feltene viser utbredelse av ulveflokker, og lys skravering viser revirmerkede ulvepar. Foreløpig statusrapport vinteren 2009/2010, tyder på noen endringer, men vinterens overvåking er ikke endelig konkludert av overvåkingsprogrammet.

De revirene som sist vinter strakk seg på tvers av riksgrensa er Juvbergsreviret (nr 29), Rotnareviret (nr 40) og Dals Ed-Halden reviret (nr 4). Kynnareviret (nr 3) og Galvenreviret (nr 6) har russisk lederhann.

I mai 2009 vandret en av valpene fra Galvenreviret – kalt "Galventispa" - inn i Norge.

Ulven gjorde stor skade på sau i prioriterte beiteområder i løpet av sommeren, men oppholdt seg også deler av tiden innenfor det prioriterte yngleområdet for ulv.

Tiltak for å redusere skadene på sau måtte iverksettes. Grunnet ulvens genetiske verdi, ble skremming forsøkt i første omgang, men ulven var engstelig for å krysse barrierene mot øst og ble værende. Det ble så iverksatt et flytteforsøk på barmark, men det lyktes først den 10. mars. Ulven ble flyttet nær svenskegrensa, og har i ettertid oppholdt seg delvis i Sverige og delvis i Norge. Per 30. april var hun på svensk side (se kartet).

Flyttinga av Galventispa har så langt vært svært vellykket, og vi håper nå at atferden kan tyde på at hun vil etablere revir i grensetraktene mellom Norge og Sverige.

Når det gjelder ulv, har vi med dagens bestandssituasjon i Skandinavia spesielle genetiske utfordringer for å lykkes med å ivareta ulven på lengre sikt. Bestanden er grunnlagt på få individer og ikke stor nok til å klare seg uten jevnlig innvandring og etablering av finsk/russiske ulver.

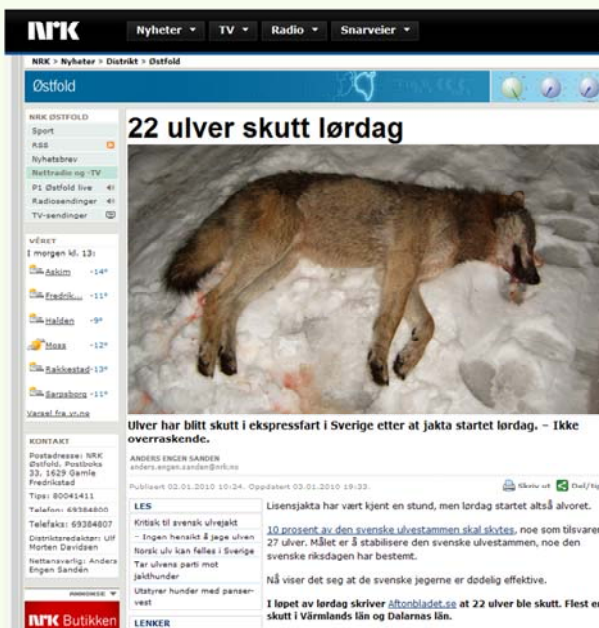
Det er fortsatt en relativt liten bestand vi forvalter. Jeg mener derfor det er viktig å ha en mest mulig omforent holdning med Sverige om hvordan vi skal forholde oss til forvaltningen av genetisk spesielt viktige individer i tiden fremover.

Svensk ulvepolitikk

Bestandsmålet for ulv opprettholdes de neste 3 årene

Innføring av lisensjakt på ulv

Flytting av inntil 20 ulv

Kilde: Faksimile fra NRK Østfold 02.01.10

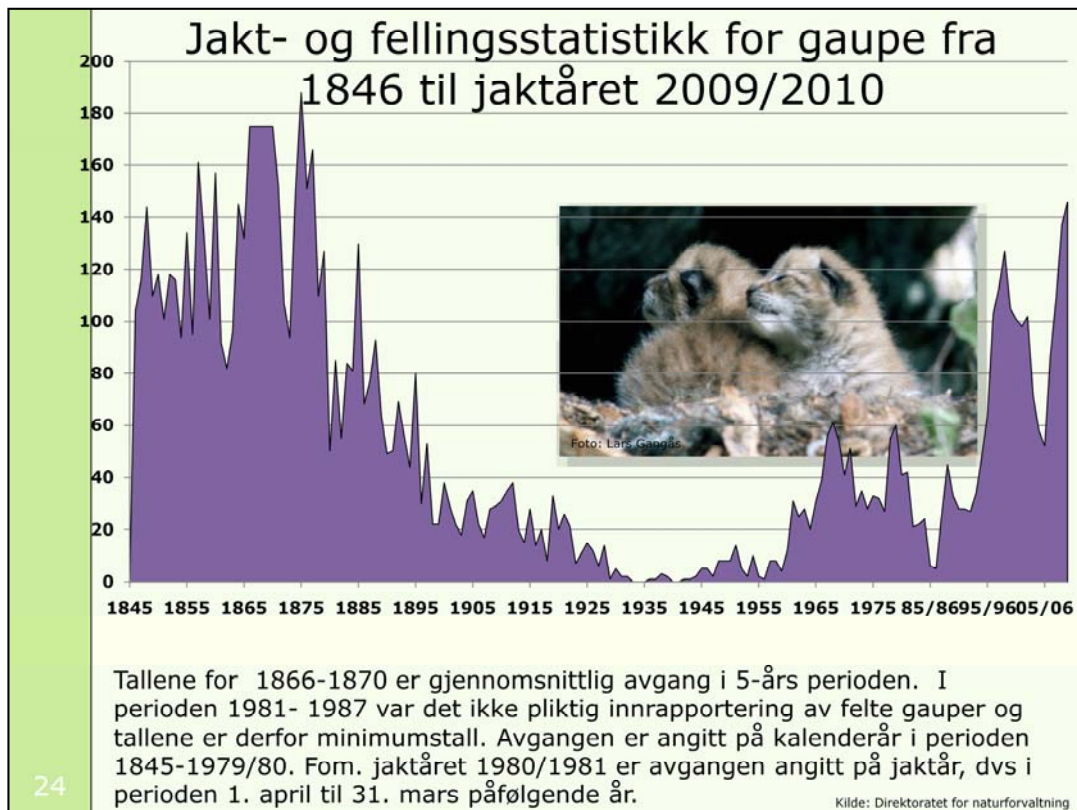
23

Sverige har besluttet at bestandsmålet for ulv på 20 årlige ynglinger og maksimalt 210 individer skal opprettholdes frem til 2014.

Sverige innførte lisensjakt på ulv fra vinteren 2009/2010 (faksimilen viser et nyhetsoppslag om den svenske ulvejakten, der 22 av 27 ulver ble skutt på én dag).

Det legges videre opp til en strategi hvor det skal flyttes inntil 20 ulv fra Nord-Sverige og ev. Finland/Russland de neste 5 årene.

Hensikten er å skape økt aksept for ulven, samt forbedre ulvens genetiske status.

24

Gaupe:

Her ser vi jakt- og fellingsstatistikk for gaupe fra 1846 til jaktåret 2009/2010.

I 1980 ble ordningen med helårsjakt og statlig skuddpremie avvirket. I 1992 ble gaupa fredet i Sør-Norge inntil kvotejakten ble innført i 1994.

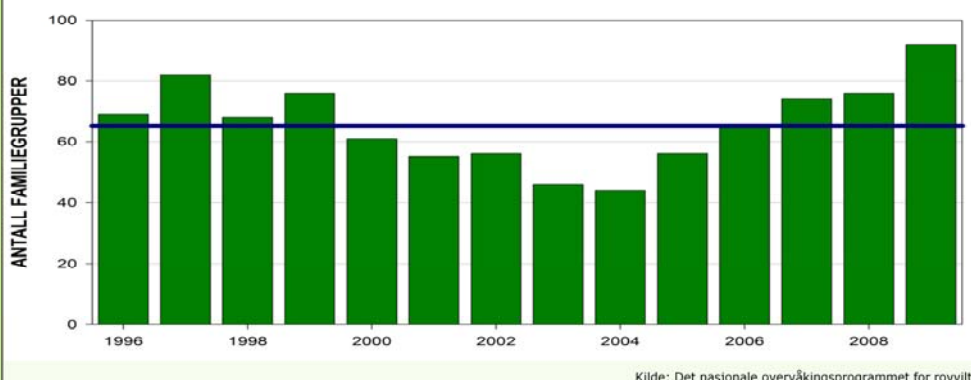
Gaupe fredet i 1928, 1986 og 1991 i Sverige.

Avgang gaupe siste jaktår:

År	Gaupe
2008 /2009	139
2009/2010	146

4 hittil inneværende jaktår, dvs 2010/2011

Årlige ynglinger av gaupe 1996 - 2009

25

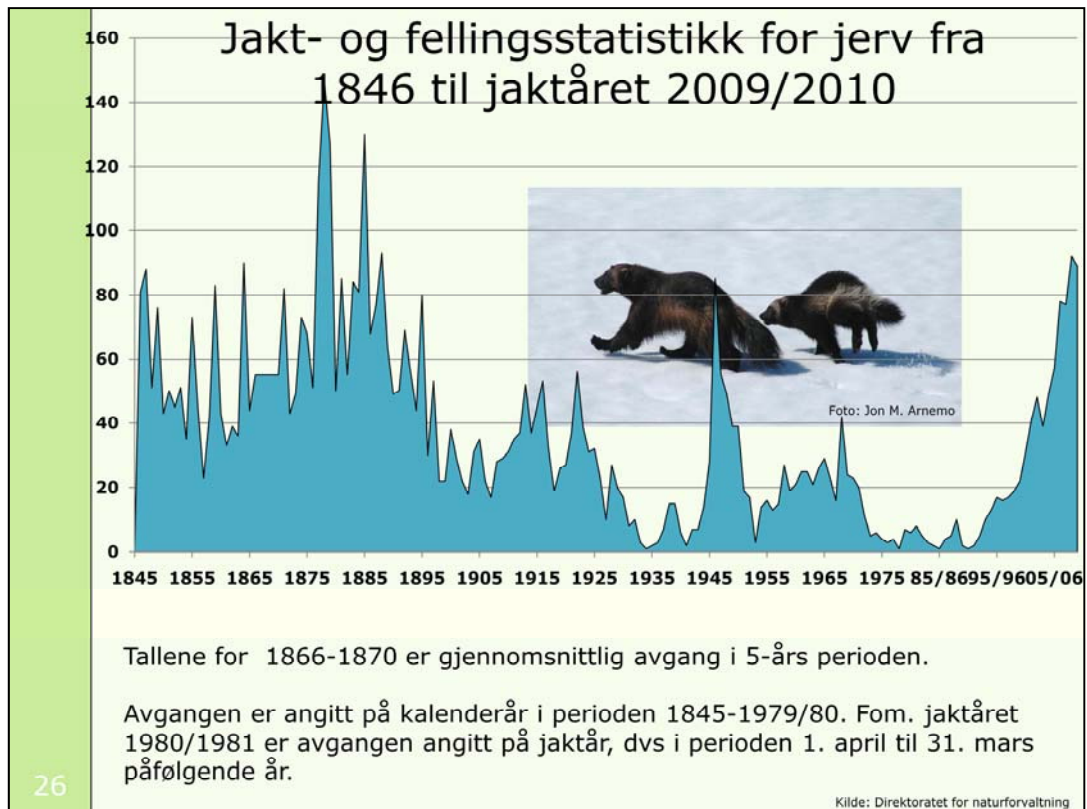
For perioden 1996-2009, ser vi at gaupebestanden har svingt en del, med et minimumsnivå i 2004 og en ny topp i 2009.

Den horisontale streken representerer bestandsmålet på 65 årlige ynglinger.

Bestanden av gaupe ligger i dag nær bestandsmålet for de fleste regioner. Unntaket er region 6 – Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, der antall familiegrupper har økt de siste årene.

På grunn av den økende bestanden, var kvotene for gaupejakta på landsbasis totalt sett høye i år. Det ble åpnet for felling av totalt 149 dyr, hvorav 58 hunngauper. Dette er den største kvoten som er satt siden det ble innført kvotejakt på gaupe i Norge i 1994.

En gjennomgang av kvotejakta for 2010, viser at det på landsbasis ble felt et historisk høyt antall gauper, totalt 134, det høyeste fellingstallet siden midten av 1800-tallet. Flest gauper ble felt i region 6. Det er forventet at årets uttak vil redusere bestanden ned mot bestandsmålet også i region 6.

26

Jerv:

Her ser vi jakt- og fellingsstatistikk for jerv fra 1846 til jaktåret 2009/2010.

Skuddpremie opphørte i forbindelse med fredningen av jerv, som ble innført i Sør-Norge i 1973. Jerv ble imidlertid totalfredet i hele landet (altså inkludert Nord-Norge) først i 1982.

Jerv fredet i 1913/1969 i Sverige.

Avgang jerv siste jaktår:

År	Jerv
2008/2009	92
2009/2010	89

17 hittil inneværende jaktår, dvs 2010/2011.

Årlige ynglinger av jerv 2001-2009

27

Denne figuren viser årlige ynglinger av jerv i perioden 2001 til 2009.

Den horisontale streken representerer bestandsmålet på 39 årlige ynglinger av jerv.

Med unntak av 2002, har vi i perioden 2001-2009 ligget noe over bestandsmålet for jerv. Trekker vi fra antall hiuttak (rød del av søylene), ser vi at "netto" antall ynglinger i denne perioden befinner seg relativt nær bestandsmålet.

Bestandsovervåking

Foto: Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning

Foto: Lars Gangås

Foto: Lars Gangås

28

I 2010 er det bevilget hele 16,2 millioner kroner til bestandsovervåkingen. Dette er en tredobling med økning på over 10 millioner kroner siden 2005.

Vi har et av verdens beste overvåkingsprogram for rovvilt, men likevel er det avvik mellom rapporteringen fra overvåkingsprogrammet og lokale oppfatninger om rovviltbestandenes størrelse. Det er viktig at vi tar denne utfordringen på alvor. Uten mest mulig felles virkelighetsoppfatning, er det vanskelig å redusere konfliktene.

Vi vil aldri komme på et nivå der vi har kontroll på absolutt alle individer. Forvaltningsmessig er dette heller ikke nødvendig eller hensiktsmessig. Før eller siden nærmer vi oss et nivå i overvåkingsarbeidet hvor økt økonomisk innsats ikke lenger vil være fornuftig.

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

Som ledd i arbeidet med å styrke rovviltovervåkingen, tar vi også sikte på en betydelig styrking av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt.

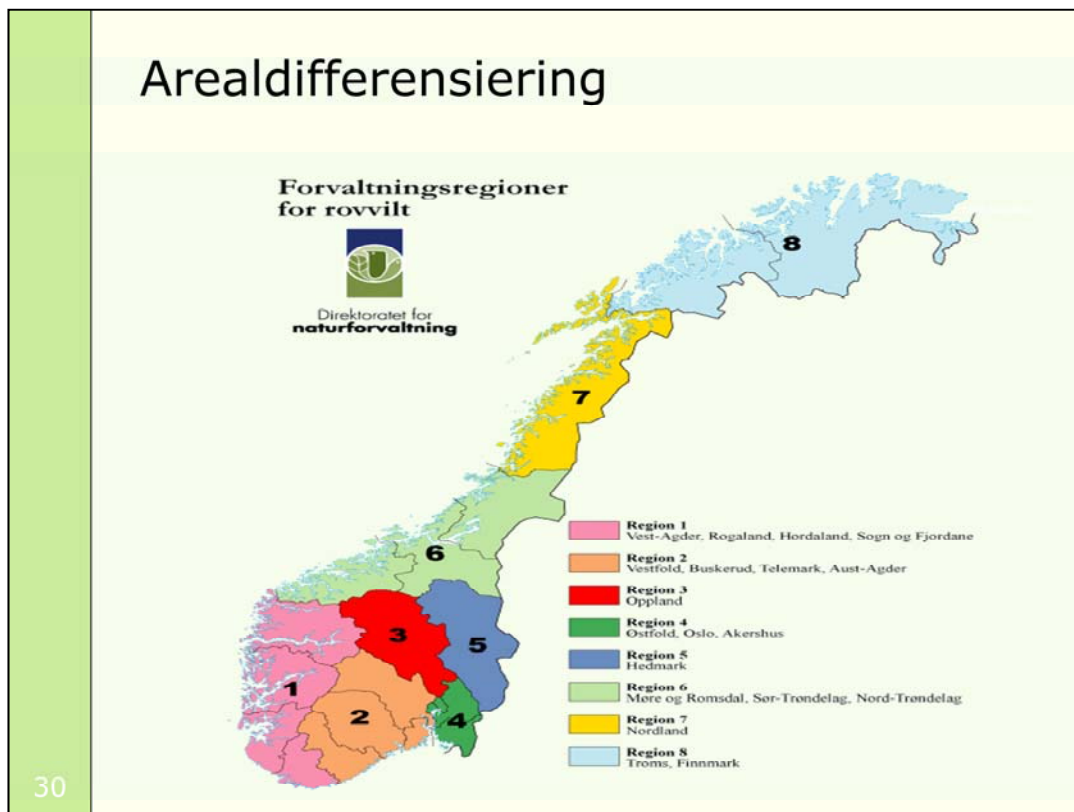
Det er viktig å styrke identiteten og ansvaret med en egen enhet, og i enda større grad tydeliggjør skillet mellom forvaltning og overvåking.

Økt fokus på service ovenfor ulike brukergrupper er også sentralt, med førstehåndskunnskap om bl.a. metodikk og resultater ut til brukerne.

Det vil også være ønskelig med videreutvikling av et mest mulig felles fennoskandisk overvåkingssystem, metodikk, rapportering etc.

Bildet viser Paul Aspholm fra Bioforsk på Svanhovd miljøsenter i Pasvik. Han viser fram prøver av bjørnehår og bjørnemøkk samlet inn til DNA-registrering.

Arealdifferensiering

Rovviltnemndene har hovedansvaret for forvaltningen innenfor sine respektive regioner og innenfor rammen av de nasjonalt fastsatte bestandsmålene.

Rovviltnemndene utarbeider forvaltningsplan hvor det blant annet foretas en arealdifferensiering, dvs prioritering av ulike områder til henholdsvis rovvilt eller beitedyr.

Regjeringen har nå sagt at det skal gjennomføres en evaluering av gjeldende arealdifferensiering i rovviltregionene.

Vi ønsker at nemndene skal foreta en evaluering av gjeldende arealdifferensiering, med spesielt fokus på den geografiske samordning av områdene prioritert til hhv rovvilt og beitebruk i grenseområdene mellom regionene (MD vil sende oppdragsbrev).

Det blir viktig at vi i denne evalueringen ser på ny kunnskap om blant annet gaupe og jerv.

Skadefelling

For beitebrukere er det ofte frustrasjon knyttet til utfordringene med å effektivisere en tillatelse til skadefelling.

Det er gjort mye for å effektivisere skadefelling, ikke minst er tidsaspektet i søknadsprosessen vesentlig redusert. MEN det er viktig at vi bruker den tiden som er nødvendig for å gjøre tilstrekkelig gode vurderinger!

I Soria Moria II står det blant annet at det offentliges ansvar skal forsterkes og klargjøres. Det tas sikte på å ha en ny økonomisk kompensasjonsordning på plass sommeren 2010, der kommunale fellingslag får godtgjørelse fra første dag. Videre er det utarbeidet en rapport fra en arbeidsgruppe i Hedmark med oppdrag å foreslå ulike tiltak for å effektivisere skadefelling av rovvilt. Arbeidsgruppa rapporterte til MD i mars, og blir et naturlig utgangspunkt for videre arbeid med målsetting om å effektivisere skadefelling av rovvilt.

Uansett tiltak, er det viktig at man har realistiske forventninger. Det vil aldri bli særlig effektivt å felle rovvilt på barmark.

Felling av bjørn på vårsnø

32

Foto: Anders Sjøberg/ Dellarte.tv

Miljøverndepartementet har tidligere år behandlet flere klagesaker vedrørende felling av bjørn på vårsnø. Med unntak av en enkelt sak, er alle søknader om vårjakt på bjørn avslått. (I 2008 ble det for et område i Nord-Trøndelag gitt en slik fellingstillatelse.)

Selv om sporsnø vil øke sjansen for å felle bjørn, er ikke målet med en skadefellingstillatelse å regulere rovviltbestanden. Skadefelling er i utgangspunktet et virkemiddel for å løse en akutt skadesituasjon i beitesesongen, og fellingen skal være rettet mot bestemte individer. Hiliggende bjørn og bjørn som nylig har forlatt overvintringsplassen, representerer ikke en akutt fare for skade. Med grunnlag i den kunnskap som foreligger om bjørnens adferd på våren og forsommeren, med stor vandringskapasitet og stor sannsynlighet for utvandring til andre områder, vil en felling av bjørn på våren ofte ha svært usikker effekt med hensyn på å redusere tap i beitesesongen innenfor det aktuelle området.

Terskler for uttak

Forutsatt at det ikke er skadelig for bestandens overlevelse, er det i dag en meget lav terskel for uttak av skadevoldende individer i områder som er prioritert til beitebruk.

Skadefellingstillatelser gis hurtig (ofte kun snakk om minutter), og som regel er det tilstrekkelig med et fåtall kadaverfunn.

Sommerens situasjon med Galventispa var spesiell. Galventispa var det eneste kjente individet i Norge med "friske gener". Grunnet innavlstrusselen ble terskelen for felling satt høyt. Innavl er, sammen med det store omfanget av ulovlig jakt, en stor trussel mot den skandinaviske ulvebestanden. I ettertid har vi fått kunnskap om at en finsk/russisk innvandrer har etablert seg i Kynna og blitt far til to valpekull. Dette er svært gledelige nyheter.

Erstatning

Regjeringen vil endre erstatningsordningen for husdyr. Det blir et vanskelig arbeid, men på bakgrunn av konfliktene rundt dagens ordning, må vi gjøre dette.

I det videre arbeidet er det viktig med grundige utredninger og inngående kunnskaper om ulike tapsårsaker og omfanget av disse. Det tas sikte på å nedsette en ekspertgruppe med bred kompetanse for å utrede alternative ordninger.

Miljøverndepartementet er også i drøftinger med andre departementer om erstatningsordningen for tamrein. Gjeldende ordning er basert på skadedokumentasjon, noe som er krevende og konfliktfylt. Vi drøfter blant annet alternativet med en risikobasert ordning, tilsvarende den svenske ordningen. Svenske erfaringer er her viktige for oss.

Sørsamisk reindrift

35

Foto: Landbruks- og matdepartementet

Det vil bli foretatt en gjennomgang og iverksatt nødvendige tiltak, både innenfor rovviltforvaltninga og reindriffta, med sikte på å sikre situasjonen for sørsamisk tamreindrift.

En rapport fra en arbeidsgruppe i Nord-Trøndelag, er et viktig utgangspunkt i det videre arbeidet. Rapporten er nå til behandling i Miljøverndepartementet, i samråd med Landbruks- og matdepartementet. Det tas sikte konsultasjoner med Sametinget og Norske reindriftssamers landsforbund i løpet av våren om videre oppfølging av de foreslåtte tiltakene.

Nødverge

36

Foto: Lars Gangås

Nødverge: Miljøverndepartementet har nå fremmet en ny lovproposisjon. Saken fordrer avveining mellom tunge hensyn. Forslag til lovendring er nå til behandling i Stortinget.

Regjeringens forslag innebærer i grove trekk følgende:

Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn i en 3-årsperiode har vært klart over det bestandsmål som er fastsatt av Stortinget, skal adgangen til å felle disse artene i nødverge utvides. Felling skal da kunne skje dersom felling må anses påkrevet for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris. Med dette senkes terskelen for felling sammenlignet med det som i dag gjelder. Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn deretter i en 3-årsperiode ligger klart under bestandsmålet, strammes fellingsadgangen inn igjen, inntil vilkårene for utvidet fellingsadgang på nytt er oppfylt.

Bjørnebestanden er i dag under bestandsmålet. Regjeringen vil foreslå en overgangsbestemmelse som sikrer at fellingsadgangen for bjørn utvides første gang bestandsmålet nås. Etter at fellingsadgangen er utvidet, vil de ordinære reglene gjelde. Når det gjelder jerv og gaupe, er vilkårene for utvidet nødverge oppfylt med dagens bestandssituasjon.

I tillegg utvides adgangen til å felle rovdyr, uavhengig av art, som befinner seg i rovdyrsikkert hegn. Felling skal kunne skje når det er påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund.

Nødverge hund

Hund omfattes i dag ikke av nødvergebestemmelsen i Norge, i motsetning til Sverige hvor nødverge også gjelder hund. Regjeringens forslag til ny nødvergebestemmelse innebærer imidlertid at hund vil omfattes når den befinner seg i rovdysikkert hegn.

I tillegg vil det arbeides videre med spørsmålet om en generell innlemmelse av hund i nødvergebestemmelsen. Det vil blant annet være viktig for oss å se nærmere på svenske erfaringer på området.

Vi har en ambisjon om å se på dette samtidig som det settes nytt bestandsmål for ulv. Disse to elementene må sees i sammenheng.

Forebygging og konfliktdemping

Regjeringen vil ha en fortsatt sterk satsing på forebyggende og konfliktdempende tiltak i rovviltforvaltningen, og gi omstillingsmidler i prioriterte rovdyrrområder når dette anses hensiktsmessig.

Jeg føler at vi gjør mye godt arbeid på forebyggende tiltak –vi begynner blant annet å få mer erfaring med bruk av rovviltsikre gjerder. Jeg kjenner også til at flere av de norske gjerdeprosjektene har vært i Sverige for å lære fra de med lenger erfaring på dette området.

Når det gjelder konfliktdemping, mener jeg at vi har mye å lære.

Ekstraordinære uttak

På bildet ser vi resultatet av et hiuttak av jerv. Dette er ikke alminnelig jakt, og målet er å redusere omfanget av skadefelling og ekstraordinære uttak til et minimum.

Gaupejakta er effektiv, og har stor interesse blant jegerne.

Vi begynner nå å se slike tendenser også for jerv og bjørn. Dette er forsiktige skritt i retning av å alminneliggjøre felling og jakt på rovvilt.

Etter 100 år med et minimum av rovvilt er det ikke rart at vi trenger litt tid på å bygge opp kompetanse på jakt. Vi må bygge opp kunnskap og kompetanse med det mål om at uttak av rovvilt skal skje ved mest mulig alminnelig jakt.

Flere steder i verden er det relativt store penger i omløp i tilknytning til storviltjakt, for eksempel bjørnejakt i Canada eller Sverige.

Lisensfelling (ulv, bjørn, jerv): *Ikke jakt, men skademotivert virkemiddel for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av jerv, bjørn og ulv. Artene er fredet og tilfredsstillende ikke jaktbarhetskriteriene. Vedtak om lisensfelling kan fattes etter nml §18 og rovviltforskriften.*

Kvotejakt (gaupe): *Ordinær jakt i den forstand at jakten utøves på en art som oppfyller jaktbarhetskriteriene. Jaktbar ihht viltloven § 9. Vedtak om kvotejakt kan fattes etter viltloven § 9, nml § 16 og rovviltforskriften.*

I Norge har de største organisasjonene med engasjement i rovviltforvaltningen (kontaktutvalget for rovviltforvaltning) samlet seg om å ta avstand fra illegal jakt på rovdyr. Dette er viktig, men fremdeles ser vi dessverre ulike offentlige myndighetspersoner og andre miljøer som uttrykker forståelse for slik alvorlig miljøkriminalitet.

Illegal jakt er en alvorlig trussel mot små bestander, og for den skandinaviske ulvestammen kan det i verste fall få dramatiske konsekvenser på kort tid. Det er ingen tvil om at ulovlig jakt foregår med relativt stort omfang, jf. blant annet rapporten fra SKANDULV.

Illegal jakt kompliserer forvaltningen av rovviltbestandene, og det er viktig at vi gjør det vi kan for å forebygge slik kriminalitet.

Det er viktig for meg å presisere at dette ikke handler om å mistenkeliggjøre hele lokalbefolkninger eller segmenter av befolkningen. Bekjempelse av illegal jakt handler om å arbeide for å bli kvitt elementer/miljøer uten respekt for norsk lov.

Vi har i samarbeid med justisministeren satt fokus på dette, og det ble blant annet holdt et seminar hos Riksadvokaten i februar 2009 med illegal jakt på ulv som tema.

Så langt har det vist seg vanskelig å etterforske slike saker. Temaet må ha høyt fokus også i tiden fremover med mål om å få bort illegal jakt.

Takk for oppmerksomheten!

41

Foto: Tommy Andersen

I løpet av 2010 skal vi nå gå opp nye spor i den norske rovviltpolitikken. Som jeg nå har vist, vil nye bestandsmål for ulv og bjørn stå sentralt i månedene fremover.

Jeg ønsker meg en bred og god debatt hvor kunnskapen sitter i hovedsete. En kunnskapsbasert debattflate vil gi oss et konstruktivt utgangspunkt for å finne gode løsninger på de utfordringene vi står ovenfor.

Hvilke bestandsmål skal vi sette oss? Hvordan skal vi få tapstallene på beitedyr ned, hvordan skal vi nå bestandsmålene, og hvordan kan vi oppnå et lavere konfliktnivå?

Vi må i felleskap søke løsningene – ikke problemene.

Kjør debatt!

42

Foto: Olav Gunnar Ballo